

Da Xue – Najwyższa nauka

Zhong Yong – Powszednia praktyka
drogi środka

przełożyła Katarzyna Pejda

Państwowy Instytut Wydawniczy

Da Xue 大學 -
*Najwyższa nauka*¹

---

¹ Jeden z wczesnych komentatorów tekstu Zheng Xuan 鄭玄 uznał, że tytuł ten należy czytać jako *Tai Xue*, czyli *Najwyższa nauka*, ponieważ tekst zawiera instrukcję postępowania dla rządu. Za: Bryan W. Van Norden, *Few Are Able...*, *op. cit.*, s. 296.

TRZY ZALECENIA²

大學之道、在明明德、在親民、在止於至善。

Sposób najwyższego nauczania polega na [spowodowaniu, by] jaśniejąca cnota jaśniała³, na czynieniu ludzi nowymi, na zatrzymaniu się w najwyższym dobru.

皆自明也。

Wszyscy oni byli najjaśniejsi sami z siebie.

知止而后有定、

[Gdy] wiadomo, kiedy się zatrzymać, [umysł znajduje się we właściwym] miejscu,

---

² W tekście oryginalnym podział na poszczególne części – *Trzy zalecenia*, *Osiem etapów* oraz *Komentarze* – nie występuje. Dodano go za Robertem Eno, aby ułatwić zrozumienie tekstu.

³ Aby na świecie zapanował ład moralny.

定而后能靜、

[Jedynie] gdy [umysł znalazł się we właściwym] miejscu, może stać się nieruchomym,

靜而后能安、

[Jedynie] po staniu się nieruchomym, może być uspokojony,

安而后能慮、

[Jedynie] będąc uspokojonym, może deliberować,

慮而后能得。

[Jedynie] deliberując, może osiągnąć [rozumienie]⁴.

物有本末、事有終始。知所先後則近道矣。

Rzeczy mają swoje korzenie i gałęzie⁵, sprawy mają swój początek i koniec. [Jedynie] wiedząc, co [następuje] najpierw, a co potem, można zbliżyć się do naturalnego porządku *dao*.

⁴ Cały wywód odnosi się do aktywności serca/umysłu.

⁵ „Korzenie i gałęzie” znaczy tyle, co „początek i koniec” rzeczy, „właściwa kolejność” rzeczy. Poznanie właściwej kolejności następowania rzeczy bądź też właściwej kolejności postępowania przybliży człowieka do postępowania zgodnego z naturalnym porządkiem *dao*. Być może jest to jedno z możliwych objaśnień tego, co oznacza niejasna fraza *gewu* 格物, która pojawia się w dalszej części tekstu.

II A.1 Komentarz do słów „spowodować, by jaśniejąca cnota jaśniała”

『康誥』曰。「克明德。」

W *Kang Gao*⁶ zapisano:

...zdolny do czynienia cnoty najjaśniejszą

『太甲』曰。「顧諟天之明命。」

W *Tai Jia*⁷ zapisano:

...uznać ten jaśniejący nakaz nieba

『帝典』曰。「克明峻德。」

W *Di Dian*⁸ zapisano:

...zdolny do czynienia czystej cnoty najjaśniejszą

---

⁶ *Kang Gao* jest jednym z rozdziałów *Księgi dokumentów Shujing* 書經, zwanej także *Shang Shu* 尚書, znajdującym się w części *Zhou Shu* 周書. *Księga dokumentów* wchodzi w skład *Pięcioksięgu konfucjańskiego*.

⁷ *Taijia* to tytuł zagubionego rozdziału *Księgi dokumentów Shujing* 書經. Imię jednego z władców z dynastii Shang 商 (Yin 殷).

⁸ *Di Dian* to rozdział *Księgi dokumentów Shujing* 書經, w której występuje pod nazwą *Yao Dian*.

II A.2 Komentarz do słów „uczynić ludzi nowymi”

湯之盤銘曰。「苟日新、日日新、又日新。」

Inskrypcja na miednicy Tang⁹ głosi:

Zaprawdę każdy dzień odnowiony,
Nowy każdy po kolei,
I znów odnowiony.

『康誥』曰。「作新民。」

W *Kang Gao* zapisano:

...uczynić ludzi nowymi

『詩』曰。「周雖舊邦、其命惟新。」

W *Księdze pieśni*¹⁰ zapisano:

Choć Zhou zaprawdę starym jest państwem,
To z woli nieba tron jego nowy¹¹.

是故君子無所不用其極。

Z tego właśnie powodu człowiek doskonały moralnie¹² nigdy nie zawodzi [w swym dążeniu], aby robić to, co w jego mocy.

⁹ Tang był założycielem dynastii Shang 商朝 (1600–1045 p.n.e.).

¹⁰ *Księga pieśni Shijing* 詩經 wchodzi w skład *Pięcioksięgu konfucjańskiego*.

¹¹ Pieśń 235, *Wen Wang* 文王, tłum. Marzenna Szlenk-Iliewa, *Księga pieśni*, op. cit., s. 315.

¹² *Junzi* oznacza dosłownie ‘syn władcy’. Ma także znaczenie etyczne, którego użyłam w tłumaczeniu.